

УДК 37(091)(4)«4/7»

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.77.239301>**АЛІНА РЯБОКІНЬ**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9204-4355>*(Полтава)**Work place:* Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University*Country:* Ukraine*E-mail:* aliiarn93@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИМО-ІРЛАНДСЬКИХ ТРАДИЦІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У процесі наукового пошуку репрезентовано методологічний інструментарій дослідження розвитку римо-ірландських традицій у європейській системі освіти середньовіччя в єдності історико-педагогічного, біографічного, антропологічного, аксіологічного, адаптивного, етнофункціонального, мікроструктурного, цілісного, кількісного, квалітативного (якісного), мультидисциплінарного (трансдисциплінарного), структурно-функціонального, герменевтичного, культурологічного підходів. Завдяки застосуванню історико-педагогічного підходу визначено, як саме Алкуїн Йоркський передавав досвід ірландських монастирських шкіл в Імперії Карла Великого, а пізніше як П'єр Абеляр використовував досвід Алкуїна при формуванні паризької навчальної системи. Біографічний підхід дозволив розкрити ментальну модель поведінки конкретного діяча Каролінгського відродження або професора університету, його внесок у європейську середньовічну культуру. За допомогою антропологічного підходу з'ясовано нововведення, що вніс в шкільну монастирську систему Алкуїн Йоркський в добу Каролінгського Відродження та осмислити шкільну реформу в Імперії Карла Великого. Аксіологічний підхід використано в дослідженні епістолярної спадщини учнів Алкуїна Йоркського, нащадків його вченої шкільної традиції. Застосування адаптивного підходу дозволило виявити специфіку еволюційних ціннісних орієнтирів у процесі навчання, поступову переоцінку цінностей, пристосування до динамічно мінливих умов передачі знань у школах і університетах раннього та класичного Середньовіччя. Використання етнофункціонального підходу уможливило з'ясувати, наскільки учні сприймали навчання уніфікованою латинською мовою і чи не було в них бажання спілкуватися між собою мовою своєї країни та власних предків. Завдяки застосуванню мікроструктурного підходу були встановлено закономірності сприйняття і запам'ятовування інформації, виконання складних математичних і логічних операцій у процесі розв'язання того чи іншого математичного завдання, способи механічного відтворення й здатність до логічного мислення. За допомогою цілісного підходу підтверджено думку попередніх дослідників, що «каролінгська традиція», основу якої складала римо-ірландська вчена спадщина, стала «підвалинами» для європейського університету, адже того що залишилося на материковій Європі після знищення Остготського королівства та арабського завоювання, було недостатньо. Завдяки застосуванню кількісного підходу було з'ясовано доступність і послідовність завдань у викладацькій системі Алкуїна Йоркського та його послідовників, а також співвідношення між вірою і цінністю знань. Використання квалітативного (якісного) підходу дозволило визначити ті складники, що простежувалися упродовж кількох століть після епохи Каролінгського ренесансу, зокрема система заохочення й покарання, метод силогізму, визнання складнощів квадрівіуму перед тривіумом тощо. Зважаючи на те, що навчально-виховна система Алкуїна Йоркського та його університетських наступників передбачала розгляд кожного явища за межами будь-якої однієї навчальної дисципліни, доцільним було використання мультидисциплінарного (трансдисциплінарного) підходу. Завдяки структурно-функціональному підходу було проаналізовано університетсько-шкільну систему освіти в усій сукупності її компонентів (мети, змісту, засобів, а також процесу, структури, зв'язків, функцій) та виявлено в ній те, що було спільним і відмінним або особливим. Герменевтичний підхід дозволив виявити основи римо-ірландської вченої традиції в університетсько-шкільній системі Середньовіччя, допоміг дати їй високу оцінку. Культурологічний підхід передбачав виявлення умов для самовизначення, самотворення й самореалізації людини в культурі, освіті, вихованні та «вченій традиції» окресленої епохи.

Ключові слова: університет; римо-ірландські традиції; Середньовіччя; історико-педагогічний підхід; біографічний підхід, антропологічний підхід, аксіологічний підхід, адаптивний підхід; етнофункціональний підхід; мікроструктурний підхід; цілісний підхід; кількісний підхід; квалітативний (якісний) підхід; мультидисциплінарний (трансдисциплінарний) підхід; структурно-функціональний підхід; герменевтичний підхід; культурологічний підхід; квадрівіум.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасну систему освіти неможливо уявити без понять, які її визначають (наприклад, «школа» та «університет»). Функціональне призначення університету сьогодні полягає у розв'язанні трьох тісно пов'язаних між собою основних завдань:

- 1) отримання професії;
- 2) розвитку здібності до дослідницького пошуку;
- 3) передання навичок до сприйняття науково-педагогічної думки та наступне її втілення.

Останнє завдання є визначальним для підтримання й розвитку традицій «ученості». Сьогодні саме університети взяли на себе роль культурних центрів, що визначають спрямованість людського мислення та формують у студентства особистісні якості, без яких неможливе функціонування повноцінного суспільного життя.

Уперше система початкової, середньої та вищої школи на основі римо-ірландської вченої традиції еволюціонувала в університети в епоху класичного Середньовіччя у Імперії Карла Великого, яка займала практично усі сучасні європейські території. Система початкової освіти, введена на європейських теренах Алкуїном Йоркським, практично в незмінному вигляді функціонувала до кінця XIX століття (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

На твори Алкуїна Йорського посилалися, зокрема, П'єр Абеляр, Петро Достопочтений, Джованні Андреа Буссі (Абеляр, 2003; Петрова, 1999). Їх праці виступали в якості освітніх програм і наукових підручників єпископальних шкіл, а з часом – для європейського університету.

Відомий абат Клянї Петро Достопочтений (1094–1166) брав за зразок виховну практику Алкуїна, праці наставника з Йорку стали настільним посібником з виховання для середньовічного чернецтва, де єпископ із Клянї постійно цитував автора (Петрова, 1999).

Філософ-концептуаліст першої половини XII століття, якого вважають основоположником університетської системи, П'єр Абеляр (1079–1142) за основу своєї викладацької практики взяв шкільну систему Алкуїна. У працях «Історія моїх поневірянь», «Так і ні» та в «Діалозі філософа, єврея і християнина» Абеляр зазначав, що європейське чернецтво, на жаль, дуже відійшло від тих інтелектуально-поміркуваних християнських засад, які переконливо обґрунтували свого часу ірландські ченці, спираючись на пізню римську освіченість. Потворних форм набрав навіть демократичний метод «силогізму», який у часи Алкуїна змушував школярів активно мислити та вміти ставити доречні своєчасні питання (Абеляр, 2003).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Римо-ірландська спадщина в університетсько-шкільній системі Середньовіччя була предметом досліджень визначних європейських діячів, починаючи від класичного Середньовіччя і до сьогодення. Наприкінці XX століття спостерігається нове піднесення інтересу до творчості ірландських ченців по впровадженню цієї системи на європейський континент, а потім вдосконалення її окремих складових у навчально-виховному процесі середньовічних університетів Західної Європи.

У XVII–XVIII ст. дослідники займали ворожу позицію щодо своїх середньовічних колег-попередників (К. Келлер, Г. Хорн, Д. Канжа).

У часи раціоналістичного мислення епохи Просвітництва XVIII століття посилилася ворожість інтелектуалів до церкви й церковної освіти, релігійних пересудів, неосвіченості нижчого духовенства, обмежень свободи особистості та порушення здорового глузду, адже історичний період від падіння Риму й до кінця XV ст. просвітники вважали недостойним для дослідження шкільницьких ідей (Л. де Грас, Р. Додслі, Дж. Локк, Е. Гіббон).

У XIX ст. римо-ірландська спадщина в європейській університетсько-шкільній системі несподівано була суттєво переглянута винятково з позитивних позицій. У зв'язку з романтичними настроями XIX ст. в європейському суспільстві з'являється усвідомлення того, що коли Середньовіччя відійшло в минуле, то зникло щось надзвичайно значиме. Формуються переконання, що Середньовіччя – це епоха, коли природне середовище було здоровішим, прекрасним і чистим, люди – відвертішими, духовнішими, мораль закликала до дотримання загальнолюдських норм спільного життя в соціумі, філософія узгоджувала науку й релігію настільки це було можливим (А. Кляйнклаусц, М. Цемгі, М. Противний).

У другій половині XIX – на початку XX століть у російській історіографії з'являються професійні дослідження, присвячені розвитку освіти в Імперії Карла Великого та формування західноєвропейського середньовічного університету (А. Любюдюв, М. Суворов, О. Копилова, А. Петров, В. Преображенський).

На початку XX – у 50-ті роки XX ст. розпочинає відроджуватися інтерес до творчості християнських педагогів раннього Середньовіччя. З'явилася робота Б. Рамма «Світські та духовні начала в культурі раннього Середньовіччя: докаролінгський період» (1938), І. Гливенка «Лекції з римської літератури. Лекції із середньовічної літератури» (1913), Е. Джонса «Social Aspects of mediaval Psychoanalysis» (1924).

У 40-і роки XX ст. з'являються роботи О. О. Фортунатова, також присвячені теоретико-практичній педагогічній діяльності Алкуїна («Алкуїн як діяч Каролінгського відродження» (1940); «Алкуїн і його учні», (1948)). Із зарубіжних доробків цього періоду варто відзначити працю відомого німецького філософа, представника «Марбургської школи» Германа Коена «Релігія розуму» (1913), присвячену дослідженню проблеми тлумачення в Каролінгську епоху «Вітхого Заповіту».

В останній чверті XX століття в дослідженнях мова більше велася про індивідуальну модель конкретного християнського діяча, ніж про загальну систему формування нової європейської культури завдяки римо-ірландським традиціям (В. Рабінович, О. Фортунатов).

Наприкінці XX – на поч. XXI ст. з'являються праці: М. Петрової, що висвітлюють історичний період переходу від пізньої Античності до раннього Середньовіччя: «Грамматична наука пізньої античності і середні віки» (1999), «Маціан Капелла (просопографічний нарис)» (2000), «Літературні та історичні джерела Ейнхарда» (2005); В. Безрогова, серед яких «Антологія педагогічної думки християнського Середньовіччя» (1994), «Послушник і школяр, наставник і магістр. Середньовічна педагогіка в особах і текстах» (1996), «Порівняльно-історичні дослідження педагогічних систем і традицій в античності та середньовіччі» (2001); Г. Пікова «Біблія та уявлення європейців у 8–12 ст.» (1995), «Реноваційна педагогіка Каролінгського Відродження та педагогічні ідеї Алкуїна» (2000), «Схоластика в контексті історії європейської цивілізації» (2005); О. Сидорова «Найближче коло франкського короля в першій половині IX століття: ідеали поведінки і культурна практика (за матеріалами хроніки Нітхарда)» (2000), «Деякі особливості політичної культури каролінгського часу» (2001), «До питання культури читання в середньовічну епоху» (2005), «Пам'ятки каролінгської історіографії в західноєвропейській рукописній традиції IX–XII ст.» (2005), «Відзвук сьогодення: історична думка в епоху Каролінгського відродження» (2006); І. Цебрій «Аналіз ідей ранньохристиянських педагогів (Боєція, Кассіодора, Григорія Великого, Ісидора, Алкуїна, Беди, Егберта) в дослідженнях другої половини XX – початку XXI ст.» (2011), «Духовне життя й освіта Західної Європи в періоді перших «варварських» відроджень» (2007), «Універсальний напрям у ранньосередньовічній освіті: педагогічна модель Алкуїна» (2011), «Роль поезії в педагогічних моделях християнських педагогів пізньої Античності і Середньовіччя» (2012), «Духовно-моральна парадигма в творчій спадщині ранньохристиянських наставників середньовічної Європи» (2012).

Мета статті – розкрити методологічні підходи дослідження проблеми розвитку римо-ірландських традицій у європейській системі освіти середньовіччя: історико-педагогічний, біографічний, антропологічний, аксіологічний, адаптивний, етнофункціональний, мікроструктурний, цілісний, кількісний, квалітативний (якісний), мультидисциплінарний (трансдисциплінарний), структурно-функціональний, герменевтичний, культурологічний.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі наукового пошуку з'ясовано, що на сучасному етапі вивчення минулого досвіду шкільної та університетської науки, основних тенденцій розвитку світового педагогічного процесу, виявлення її національної й зарубіжної специфіки, здатність прогнозування пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної освіти можливо лише на основі глибокого розуміння здобутків минулих епох. Кожний період розвитку суспільства призводить до перегляду старих концепцій, які поступалися місцем новим. Складність і комплексний характер досліджуваної проблеми передбачає значну кількість наукових підходів до її вивчення та можливостей використання окремих складників на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти, що знаходиться в стадії творчого пошуку та реформування.

Розглядаючи історико-педагогічну проблему в історичній ретроспективі, нами було використано антропологічний та історико-педагогічний підходи. Мета антропологічного підходу – дослідження закономірностей проходження процесу взаємодії в системі «людина – людина» в ситуації передачі накопиченого людством досвіду наступним поколінням, визначення основних законів функціонування цього процесу, формування наукового категоріального апарату, зважаючи на те, що предметом педагогічної антропології є людина в її становленні у процесі соціалізації й виховання, а також механізми, етапи цього становлення, суспільні чинники, що сприяють її розвитку через призму педагогічної цілеспрямованої мети, тобто наукового обґрунтування завдань історико-педагогічної діяльності.

Для розуміння місця римо-ірландської вченої традиції в університетсько-шкільній системі Середньовіччя необхідно знати про попередні традиції та ідеї на європейському континенті до прибуття туди ченців із «Зеленого острова» та Британії. За допомогою антропологічного підходу з'ясовано ті нововведення, що вніс у шкільну монастирську систему Алкуїн Йоркський в добу Каролінгського Відродження та осмислено шкільну реформу в Імперії Карла Великого (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Формування людини як феномену культурного походження є предметом історико-педагогічного підходу. Для неперервності традицій, прийнятих у суспільстві обраної для дослідження епохи, необхідна передача дорослими дитині (юнаку) культурних зразків поведінки, спілкування та діяльності. Завдяки застосуванню цього підходу визначено, як саме Алкуїн Йоркський передавав досвід ірландських монастирських шкіл в Імперії Карла Великого, а пізніше як П'єр Абеляр використав досвід Алкуїна при формуванні паризької навчальної системи.

Аксіологічний (ціннісний) підхід для нашого дослідження відіграв роль механізму зв'язку між практичним і пізнавальним підходами, став з'єднуючою ланкою між теорією і практикою. Його було застосовано в дослідженні епістолярної спадщини учнів Алкуїна Йоркського, нащадків його вченої шкільної традиції.

Сприйняття римо-ірландської вченої спадщини послідовниками Алкуїна мало кілька етапів: 1) власне позитивно-емоційне сприйняття навчання на емпіричному рівні; 2) усвідомлене сприйняття значення знання та вміння їхнього вчителя його передати; 3) уміння певним чином трансформувати ці цінності в нових суспільних умовах; 4) здатність реалізувати ці цінності у побудові власного навчально-виховного процесу; 5) закріплення ціннісного ставлення до діяльності та поведінки школярів (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Одним із методологічних підходів дослідження проблеми розвитку римо-ірландських традицій у європейській системі освіти Середньовіччя став біографічний підхід, оскільки сукупність умов, подій та вчинків, цілеспрямованої діяльності на досягнення кінцевої мети життя тієї чи іншої особи визначало акомодацию нею найближчого соціуму, втілення своїх далекоглядних планів і побудову майбутньої стратегії поведінки; педагогічно-персоніфікований підхід, який дуже наближений до біографічного, дозволив розкрити ментальну модель поведінки конкретного діяча Каролінгського відродження або професора університету, його внесок у європейську середньовічну культуру (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Для здійснення дослідження впровадження римо-ірландської традиції в навчально-виховний процес шкіл та університетів материкової Європи визначальне значення було надано адаптивному підходу. Його застосування дозволило виявити специфіку еволюційних ціннісних орієнтирів у процесі навчання, поступову переоцінку цінностей, пристосування до динамічно мінливих умов передачі знань у школах та університетах раннього та класичного Середньовіччя.

Завдяки застосування адаптивного підходу було зроблено висновок, що прилаштування учнів до системи навчання й виховання в «капітульних» колах і Палаціумі відбувалася достатньо швидко й майже безболісно. Ця система була спрямована на те, щоб у короткий термін часу переконати дітей, відданих до школи, у ціннісних орієнтирах навчання і домогтися цього так, щоб для них навчання стало ціннісним орієнтиром (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Застосування етнофункціонального підходу, в центрі якого знаходиться уявлення про систему етнофункціональних переваг людини, її ставлення до власної етнічної ідентифікації у контексті обраного ним типу освіти дозволило з'ясувати, наскільки учні сприймали навчання уніфікованою латинською мовою і чи не було в них бажання спілкуватися між собою мовою своєї країни та власних предків (Дворецкая, 1979).

Чільним методологічним підходом дослідження проблеми розвитку римо-ірландських традицій у європейській системі освіти Середньовіччя є мікроструктурний підхід, завдяки якому аналізується координація дій та операцій, що утворюють проміжну фактуру – «мікроструктуру». Через «мікроструктуру» легко простежити різні види пізнавальної та виконавської діяльності. Завдяки цьому підходу проаналізовано математичну методику Алкуїна та його послідовників, арифметичні дії, логічні міркування та умовиводи, формування в учнів такого стилю мислення, як у їхнього вчителя (Сидорова, 1999). У процесі дослідницької роботи було встановлено закономірності сприйняття і запам'ятовування інформації, виконання складних математичних і логічних операцій у ході розв'язання того чи іншого математичного завдання, способи механічного відтворення й здатність до логічного мислення.

Використання цілісного підходу як сукупності ідей, принципів, завдань, методів і прийомів, форм організації навчально-виховного процесу і результатів при дослідженні такого феномену, як римо-ірландська вчена традиція в системі шкіл та університетів материкової Європи, дозволило поєднати елементарні уявлення про значення сформованості рівня «вченості» Каролінгського відродження світової науки. Цей підхід дозволив підтвердити думку попередніх дослідників, що «каролінгська традиція», основу якої складала римо-ірландська вчена спадщина, стала «підвалинами» для європейського університету, оскільки того, що залишилося на материковій Європі після знищення Остготського королівства та арабського завоювання, було недостатньо (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Для розуміння кількісних ознак явищ, що досліджуються, а також процесів за рівнем їх значущості застосовано кількісний підхід. Завдяки йому було з'ясовано: 1) доступність і послідовність завдань у викладацькій системі Алкуїна Йоркського та його послідовників; 2) співвідношення між вірою і цінністю знань; 3) застосування індивідуального підходу наставника розвитку школярів Палаціуму, допущення чи недопущення їх до вивчення наступного рівня – дисциплін квадривіуму. Цей підхід передував квалітативному підходу (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

При дослідженні римо-ірландської вченої спадщини в системі шкіл та університетів материкової Європи застосовано квалітативний (якісний) підхід. Завдяки його використанню визначено ті складники, що простежуються упродовж кількох століть після епохи Каролінгського ренесансу: мистецтво риторики, діалектика, правила граматики та «каролінгський мінускул», математичні задачі-загадки Алкуїна в контексті риторики, алегоричне тлумачення Біблії, система заохочення й покарання, метод силогізму, визнання складнощів квадривіуму перед тривіумом тощо (Адауров, 2002).

Зважаючи на те, що навчально-виховна система Алкуїна Йоркського та його університетських наступників передбачала розгляд кожного явища за межами будь-якої однієї навчальної дисципліни, доцільним стало використання мультидисциплінарного (трансдисциплінарного) підходу. Це дозволило

виявити широту пізнання й інтересів представників римо-ірландської вченої традиції та шляхів передачі їх своїм учням. Знання таких дисциплін, як граматики, риторика, діалектика, математика, філософія, латина та грецька мови, викладання їх у монастирській та капітульних школах дозволили Алкуїну значно розширити межі тієї сфери освіти, що була до нього на території материкової Європи (Кенигсбергер, 2001).

Завдяки структурно-функціональному підходу було проаналізовано університетсько-шкільну систему освіти в усій сукупності її компонентів (мети, змісту, засобів, а також процесу, структури, зв'язків, функцій) та виявлено в ній те, що було спільним і відмінним або особливим. Структурно-функціональний підхід найкращим чином дозволив простежити структуру освіти Середньовіччя та з'ясувати, як змінювалися її складові елементи, порушувалося чи не порушувалося їхнє співвідношення відповідно до функцій, що діяли в середині структури (адаптивної, цілеспрямованої, інтегративної та функції регулювання прихованих напружень), залишаючи незмінним її основи (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

У дослідженні використано герменевтичний підхід, що ґрунтується на сукупності принципів і методів тлумачення й інтерпретації авторських текстів, документальних джерел, підручників тієї епохи, який дозволив виявити основи римо-ірландської вченої традиції в університетсько-шкільній системі Середньовіччя, допоміг дати їй високу оцінку. Цей підхід використовується аналітичним джерелознавством. Оскільки спадщина представників середньовічної вченої традиції представлена джерелами різних напрямів (настановними, математичними, риторичними, епістолярними тощо), маємо можливість зрозуміти мету та завдання ченців-учителів.

Культурологічний підхід передбачав виявлення умов для самовизначення, самотворення й самореалізації людини в культурі, освіті, вихованні та «вченій традиції» окресленої епохи. Він ґрунтувався на ідеях філософії та людської психології (Алкуїн, Рабан Мавр, П'єр Абеляр та ін.). У своїй діяльності вони намагалися адекватно сприймати дитину, проявляли відкритий інтерес до особистих нахилів (Курціус, 2007).

Таким чином, можна стверджувати, що поле дослідження впровадження римо-ірландської спадщини в університетсько-шкільну систему Середньовіччя досить змістовне. «Вченість» і педагогічні надбання ірландських ченців стали провідним предметом наукового аналізу середини XVIII – початку XXI століття. Проте відсутність узагальнюючих праць, які б відтворили цілісну проблему римо-ірландської спадщини в університетсько-шкільній системі Середньовіччя, де б гармонійно узгоджувалися теоретичний, практичний і технологічний компоненти, а також їхня реалізація через упровадження в навчальну систему діалектики, риторики, піітики та дисциплін квадривіуму, потребує сьогодні переосмислення педагогічної спадщини з метою дослідження позитивного досвіду педагогічних напрацювань Середньовіччя (Сайбеков, & Рябокін, 2020).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, нами було визначено методологічні підходи дослідження проблеми розвитку римо-ірландських традицій у європейській системі освіти Середньовіччя, провідними серед яких є історико-педагогічний, біографічний, педагогічно-персоніфікований, аксіологічний, антропологічний, культурологічний, етнофункціональний, мультидисциплінарний, цілісний, структурно-функціональний, герменевтичний тощо, які допомагають повноцінно дослідити проблему та розкрити найскладніші завдання.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків можна визначити дослідження теоретичних засад формування римо-ірландської освітньої традиції та її значення для європейської університетсько-шкільної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Абеляр П'єр. Да и нет: Знаменитые философы раннего и классического Средневековья. Санкт-Петербург : Алтея, 2003. С. 187–259.
- Ададуров В. История Франции. Королевское государство и создание нации (от начал до конца XVIII века). Москва : Слово, 2002. 640 с.
- Аноним. Жизнь императора Людовика. *Историки эпохи Каролингов* / ред. А. И. Сидоровой. Москва : РОССПЭН, 1999. С. 37–94.
- Дворецкая И. А. Павел Варнефрид как историк и этнограф (к вопросу о влиянии позднеимперской культуры на мировоззрение писателя). *Античный мир и археология*. 1979. Вып. 4. С. 31–62.
- Кенигсбергер Г. Г. Средневековая Европа, 400–1500 годы. Москва : Весь Мир, 2001. 304 с.
- Курціус Е. Європейська література і латинське середньовіччя. Львів : Літопис, 2007. 752 с.
- Петрова М. С. Грамматическая наука в поздней античности и средние века: Ars minor Доната. *Диалог со временем*. 1999. Вып. 1. С. 295–305.
- Сайбеков М. Г., Рябокін А. О. Вестготська і римо-ірландська вчені традиції в генезі європейської початкової та вищої школи. Полтава, 2020. 270 с.

REFERENCES

- Abeliar Per. (2003). *Da i net: Znamenitye filosofy rannego i klassicheskogo Srednevekovia* [Yes and No: Famous Philosophers of the Early and Classical Middle Ages]. Sankt-Peteburg: Alteia [in Russian].
- Adadurov, V. (2002). *Istoriia Frantcii. Korolevskoe gosudarstvo i sozdanie natsii (ot nachal do kontca XVIII veka)* [History of France. Royal state and nation building (from the beginning to the end of the 18th century)]. Moskva: Slovo [in Russian].

- Anonim. Zhizn imperatora Liudovika [Anonymous. The life of the emperor Louis]. (1999). In A. I. Sidorova (Ed.), *Istoriki epokhi Karolingov [Historians of the Carolingo era]* (pp. 37-94). Moskva: ROSSPEN [in Russian].
- Dvoretckaia, I. A. (1979). Pavel Varnefrid kak istorik i etnograf (k voprosu o vliianii pozdnerimskoi kultury na mirovozzrenie pisatel'ia) [Pavel Varnefried as a historian and ethnographer (on the question of the influence of late Roman culture on the writer's worldview)]. *Monde antique et archeologie*, 4, 31-62 [in Russian].
- Kenigsberger, G. G. (2001). *Srednevekovaia Evropa, 400–1500 gody [Medieval Europe, 400-1500]*. Moskva: Ves Mir [in Russian].
- Kurtsius, E. (2007). *Yevropeiska literatura i latynske serednovichchia [European literature and the Latin Middle Ages]*. Lviv: Litytopys [in Ukrainian].
- Petrova, M. S. (1999). Grammaticheskaiia nauka v pozdnei antichnosti i srednie veka: Ars minor Donata [Grammaticheskaiia nauka v pozdnei antichnosti i srednie veka: Ars minor Donata]. *Dialogue with Time*, 1, 295-305 [in Russian].
- Saibekov, M. H., & Riabokin, A. O. (2020). *Vesthotska i rymo-irlandska vcheni tradytsii v henezi yevropeiskoi pochatkovoii ta vyshchoi shkoly [Visigoth, Roman and Irish scholarly traditions in the genesis of European elementary and higher education]*. Poltava [in Ukrainian].

ALINA RYABOKON

THE RESEARCH METHODOLOGICAL APPROACHES OF THE PROBLEM OF THE HIBERNO-ROMAN TRADITIONS DEVELOPMENT IN THE MEDIEVAL EUROPEAN EDUCATION SYSTEM

In the process of scientific research the methodological tools of research of development of Roman-Irish traditions in the European system of education of the Middle Ages in unity of historical-pedagogical, biographical, anthropological, axiological, adaptive, ethnofunctional, microstructural, integral, quantitative, qualitative (qualitative), multiple structural-functional, hermeneutic, culturological approaches.

Thanks to the application of a historical-pedagogical approach it was determined how Alcuin of York transmitted the experience of Irish monastic schools in the Charlemagne's Empire, and later how Pierre Abelard used the Alcuin's experience in shaping the Parisian educational system.

The biographical approach allowed revealing the mental model of a particular figure behavior of the Carolingian Renaissance or a university professor, his contribution to European medieval culture.

An anthropological approach was used to elucidate the innovations that Alcuin of York introduced into the school monastic system at times of the Carolingian Renaissance and to comprehend school reform the Charlemagne's Empire.

The axiological approach was used in the study of the Alcuin of York students' epistolary heritage, the descendants of his scholarly school tradition.

The application of the adaptive approach allowed identifying the specifics of evolutionary values in the learning process, the gradual reassessment of values, adaptation to the dynamically changing conditions of knowledge transfer in schools and universities of the early and classical Middle Ages.

Applying an ethno-functional approach reveals how students perceived learning in unified Latin and whether they had a desire to communicate with each other in the language of their country and their own ancestors.

Through the application of the microstructural approach, the patterns of perception and memorization of information, the performance of complex mathematical and logical operations in solving a mathematical problem, methods of mechanical reproduction and the ability to think logically were established.

A holistic approach has confirmed the opinion of previous researchers that the "Carolingian tradition", based on the Roman-Irish scientific heritage, became the "foundation" for a European university, because what remained in mainland Europe after the destruction of the Ostrogothic kingdom and the Arab conquest was not enough.

The quantitative approach use enabled clarifying the accessibility and consistency of tasks in Alcuin York's teaching system and his followers, as well as the relationship between faith and the value of knowledge.

The qualitative approach use allowed identifying those components that have been traced for several centuries after the Carolingian Renaissance, including the system of encouragement and punishment, the method of syllogism, and recognition of the quadrivium complexity before the trivium, etc.

Given that the educational system of Alcuin of York and his university successors provided for the consideration of each phenomenon outside of any one discipline, it was advisable to use a multidisciplinary (trans-disciplinary) approach.

Due to the use of structural-functional approach in it was analyzed the university-school education system in all its components (purpose, content, means, as well as process, structure, connections, functions) and identified what was common, different, or special in it.

The hermeneutic approach use allowed identifying the foundations of the Hiberno-Roman scientific tradition in the university-school system of the Middle Ages, helped to highly appreciate it.

The culturological approach presupposed the identification of the conditions for human self-determination, self-creation and self-realization in the culture, education, upbringing and "scientific tradition" of the outlined epoch.

Key words: *university; Hiberno-Roman traditions, Middle Ages; historical-pedagogical approach; biographical approach; anthropological approach; axiological approach; adaptive approach; ethno-functional approach; microstructural approach; holistic approach; quantitative approach; qualitative approach; multidisciplinary (trans-disciplinary) approach; structural-functional approach; hermeneutic approach; culturological approach; quadrivium.*